

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תצוה

(חלק בו שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת תצוה, ביח אדר, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תצוה

צווישן דברי רש"י און דברי הרמב"ם אין דעם.

במדת רחבו: רש"י זאָגט „כמדת רוחב גבו של אדם ויותר“⁴ „ונקפל הסינר לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן“⁵, דער רמב"ם זאָגט „רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף“, וואָס משמעותו – ניט מער.

במדת ארכו: רש"י זאָגט „וחוגר אותו

א. בנוגע דעם ציור פון דעם אפודי, איז שיטת רש"י בפירושו על התורה בדרך כלל בהתאם מיט דעת הרמב"ם בספרו היד, אַז „האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים“². אעפ"כ איז אָבער דאָ אַ „קצת שינוי“³

(1) פרטי הדיעות בצירוף האפוד הובאו באנציקלופדיה תלמודית בערכו. תו"ש מילואים לפ' תצוה ס"ח. ועוד.

(2) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ט ה"ט.

(3) לשון הכס"מ שם – בהלכה ח.

בדפוסים שלפנינו בכס"מ (נסמן ה"ח) מעתיק מדברי הרמב"ם (שם) „ומ"ש ועושה על ארבע זויות של חושן ד' טבעות זהב וכו", וכותב: מפורש במקרא פרשת תצוה (וממשיך) ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד ויש קצת שינוי בין דבריו לדברי רבינו ע"ש.

ולכאורה: א) מה שהביא מפרש"י בנוגע לאפוד, קאי לכאורה על דברי הרמב"ם שם ה"ט ואילך (או שכוונתו כאן לציין כל הנאמר מה"ח עד סוף הפרק*). ב) מ"ש „ורש"י בפירוש התורה בסוף פרשת פקודי, היינו (כנראה) – כפי שנדפס בדפוס ראשון ודפוס שני דפרש"י (וכן בכמה כתי"רש"י שתח"י)*, שלאחריו סיום פרשת פקודי איתא שם: לפי שפירשתי מעשה האפוד והחשן פרקים פרקים על פירוש המקראות כו' אני כותב

מעשיהם יחד. וממשיך לפרש (בקיצור קצת) על דרך פירושו בפרשתנו (כת, ו).

[ולעיר, שבב' כתי"רש"י שתח"י**], מסיים (לאחר גמר פירושו הנ"ל): לכך אני כותב מעשיהם כמו שהוא בכאן למען ירוץ כל קורא בו כי כמו כן כתובים למעלה כסדר הזה בתוך הקונטרס].

ובכל דפוסים וכת"ר הנ"ל – ישנו להפרש"י גם בפרשתנו כת, ו (ע"ד שהוא לפנינו). ואולי, מצד הכפלת הפירוש – השמיטו המעתיקים והמדפיסים שלאח"י פ"י הנ"ל מס"פ פקודי.

ואולי צ"ל בכס"מ „(מפורש במקרא פרשת תצוה) ורש"י בפירוש התורה (והכוונה לפרש"י בפרשתנו) ובסוף פרשת פקודי כתב באורך מעשה האפוד" – וקאי על שניהם. וצריך חיפוש בדפוסים ישנים דפרש"י – אולי ברש"י שראה הכס"מ לא נמצאת אריכות הפירוש בפרשתנו כת, ו כ"א רק בס"פ פקודי. וראה ברלינר (במהדורה א') פרשתנו שם שכ"ה בכמה כתי"ר ודפוס ישן דפרש"י. ואכ"מ.

(4) פרשתנו כת, ו. וכן בס"פ פקודי בדפוס ראשון ושני ובכתי"ר (ראה הערה שלפנ"ז).

(5) פרשתנו שם, כו.

בפרש"י כת, ז ד"ה אל שני כתב „שלא ה' רחבו אלא כנגד גבו של כהן" (וכן בפסוק כת, ד (הובא לקמן בפנים ריש סעיף ב) סתם „רחבו כרוחב גב איש"). אבל שם לא בא לקבוע דיוק מדת האפוד לרחבו, כ"א בא לפרש התיבות „אל שני קצותיו" (שבפסוק) שהיינו „אל רחבו של אפוד שלא ה' רחבו אלא כנגד גבו כו", ושולל בזה שלא ה' מכסה את כל הגוף גם מלפניו (כפי"ה הרשב"ם שם, ז).

* בדפוס ראשון והכס"מ (וויניציאה שלד): רש"י בפירוש התורה כו' (לא ורש"י כו'). ונראה דאינו הושק להקדום (וכן יש לפזר גם לגירסתנו). ועפ"ז מ"ש „מפורש במקרא פ' תצוה" קאי על (ה"ח שם) „ועושה על ארבע זויות של חושן ד' טבעות זהב". ואולי התיבות שלאח"י בכס"מ „האפוד רחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף וכו'" (שבדפוסים לפנינו באו אחרי ציון ה"ט) הן בהמשך לדבריו „ויש קצת שינוי בין דבריו כו'". ודווקא, וראה בסוף ההערה.

** (וכן הביא ברלינר בס"פ פקודי (בב' מהדורות)).

וואָס מיינט אַז ער איז דאָס מחדש מדעת
עצמו, בלי מקור?

יתרה מזו – לדעת מפרשי הרמב"ם¹¹
איז מקורו פון פשוטות הכתובים – דרכו
ויסוד פירוש פון רש"י על התורה!

[אף שבדוחק גדול יש לומר אַז דער
רמב"ם האָט געהאַט דערויף אַ מקור
בדרז"ל (אין זיין נוסח בברייתא דמלאכת
המשכן, או כיו"ב) וואָס איז ניט געווען
באַ רש"י].

נאָכמער: רש"י גופא איז ממשיך
בפירוש און בריינגט ראיות פון פסוקים
להכריח כמה פרטים פון „פירוש
תבניתו": נאמר¹² ודוד חגור אפוד בד
למדנו שהאפוד חגורה היא וא"ל לומר
שאין בו אלא חגורה לבדה שהרי נאמר¹³
ויתן עליו את האפוד ואח"כ ויחגור אותו
בחשב האפוד . . וא"ל לומר שעל שם
שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד שהרי
נאמר¹⁴ שתי כתפות האפוד למדנו
שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד
והחשב שם לבד" ו עוד. ולפ"ז, אַז מקורו
בכמה עיקר/דיקע זאכן איז פון פסוקים,
איז ניט גלאַטיק¹⁵ וואָס ער זאָגט אויף
דעם „ולבי אומר לי"?

ג. וועט מען עס פאַרשטייען בהקדם
הקושיא אין די פסוקים – וואָס אַנדערע

כנגד לבו למטה מאציליו¹⁶ . . (און) ומגיע
עד עקביו¹⁷, דער רמב"ם זאָגט „ואורכו
מכנגד אצילי הידים מאחוריו (און) עס
דערלאַנגט נאָר) עד הרגלים".

ויש לומר, אַז די דריי שינויים זיינען
פאַרבונדן מיט אַ חילוק כללי צווישן
רש"י און רמב"ם בגדר האפוד. וכדלקמן.
ב. ובהקדם דעם ביאור בדברי רש"י
במעשה האפוד¹⁸. רש"י הויבט אָן פירוש:
„ואפוד – לא שמעתי ולא מצאתי
בברייתא¹⁹ פי' תבניתו. ולבי אומר לי
שהוא חגור לו מאחוריו רחבו כרוחב גב
איש כמין סינר שקורין פורצינ"ט
שחוגרות השרות כשרוככות על הסוסים
כך מעשהו כו", און איז ממשיך די
פרטים.

דאָרף מען פאַרשטיין: מ'זעט דאָך,
כנ"ל, אַז אַ חוץ אַ „קצת שינוי" איז
בציור פון דעם אפוד דעת הרמב"ם אַזוי
ווי דעת רש"י. און דערפון וואָס דער
רמב"ם זאָגט ניט אויף דעם „ויראה לי"
וכיו"ב (כדרכו וואו ער זאָגט אַ הלכה
וכיו"ב אויף וועלכע ער האָט ניט קיין
מקור²⁰), איז מובן, אַז ער האָט אַ מקור
אויף דעם ציור ומדה –

משא"כ רש"י זאָגט „ולבי אומר לי",

6) אבל להעיר מפרש"י שם, ז ד"ה אל שני:
וגבהו עד כנגד האצילים . . כנגד אציליהם. עיי"ש.
7) להעיר שבדפוס ראשון דפרש"י בס"פ פקודי
איתא „עד הארץ". ואולי הוא טה"ד, ובפרט
שבפרשטנו שם, ו איתא (כלפינו) „עד עקביו".
וכ"ה בדפוס שני ושאר כתי רש"י (שתח"י).

8) כת, ד.

9) לכאורה כוונתו לברייתא (שע"ד ברייתא)
דמלאכת המשכן. – ובברייתא דמלאכת המשכן
שלפינו ליתא ע"ד בגדי כהונה כלל. וראה תו"ש
חכ"ג מילואים לפ' תצוה ס"ז.

10) כמ"ש הרמב"ם באגרת לר' פנחס בר'
משולם (נדפסה בקובץ תשובות הרמב"ם
ואגרותיו (לפסיא) ס' קמ). וראה לקו"ש ח"ב ע'
6 בשו"ג.

11) ראה קריית ספר להמבי"ט על הרמב"ם שם:
האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף
דמדכתיב שתי כתפות חוברות יהי' לו וגו' משמע
שהוא רחב מכתף לכתף כו'.

12) ש"ב ו, יד.

13) צו ח, ז.

14) פרשתנו כה, כז.

15) גם להגירסא (הוספה?) * בחצו"ג ברד"ה
ואפוד: לא שמעתי (שהוא לבוש). וגם להחמשך
לאח"ז: ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו.

* וליתא בדפוס ראשון ודפוס שני וכת"י רש"י
(שתח"י).

וארגמן ג' ויש"י¹⁹, און אויך במדתם וציורם, ע"ד ווי בגדי מלכות, אַזוי אַז זיי זיינען „לכבוד ולתפארת." (ב) בעיקרם זיינען זיי זאָכן וואָס בריינגען „כבוד ותפארת" – „תכשיטים", נאָר די תכשיטים זיינען געמאַכט געוואָרן בצורת בגדים; „בגדי .. אהרן אחיך".

ולפ"ז יש לומר, אַז ס'איז אויך אַ חילוק אין דעם סדר (חשיבות) הבגדים – אין וועלכע פון זיי איז מער דער „בגדי קודש – לכבוד ולתפארת":

אויב מ'זאָל אָננעמען ווי דער ערשטער טער אופן, אַז בעיקרם זיינען זיי „בגדים" (נאָר די בגדים זיינען באופן „לכבוד ולתפארת") דעמאָלט איז דער „ציץ" – וואָס כל כולו איז ער אַ מין תכשיט²⁰, כאָטש אויך ער איז פון די שמונה בגדים – ניט אין דעם זעלבן סוג פון שאר בגדי כהונה של כהן גדולי²¹;

אויב מ'לערנט אָבער אַז בעיקרם זיינען זיי „תכשיטים" כנ"ל באופן הב', דע-מאָלט קומט אויס, אַז אויך דער ציץ איז אין דעם זעלבן סוג²², ואדרבה, דער ציץ

מפרשים¹⁶ (אויך) פון פשטני המקרא באַוואָרענען משא"כ פרש"י: אין פסוק¹⁷ רעכנט ער „ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ מצנפת ואבנט". ווערט די שאלה, פאָר-וואָס שטייען ניט אויך די אַנדערע בגדי כהונה „ציץ" (און „מכנסיים"¹⁷)?

דאָס איז דאָך אַ שאלה אין פשוטו של מקרא, און מען געפינט ניט לכאורה אַז רש"י זאָל עס באַוואָרענען!¹⁷

ויש לומר, אַז דאָס ווערט פאַרענט-פערט ע"פ פרש"י אויף „חושן" וואָס רש"י טייטשט „תכשיט כנגד הלב".

די הסברה בזה:

דער גדר פון בגדי כהונה (של כהן גדול) איז ווי דער פסוק זאָגט „ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת"¹⁸.

מען קען עס לערנען אויף צוויי אופנים: (א) זיי זיינען בעיקרם „בגדי קדש", נאָר דאָס זיינען אַזוינע בגדים וואָס זיינען געמאַכט געוואָרן באופן נאה ויפה, באופן מיוחד, פון „זהב תכלת

(19) שם, ו: טו – אפוד וחושן. ועד"ז בנוגע שאר הבגדים.

(20) כמפרשים שבהערה הבאה. וראה שבת (סג, סע"ב) מניין לתכשיט כ"ש שהוא טמא מציצין. וכן נקרא תכשיט בסוכה ה, א (אבל: א) שם הוא בניגוד ל„כלי". (ב) פרש"י סוכה שם ד"ה תכשיט „מלבוש לאדם". ולהעיר מתודה"ת"ש (נזיר נד, ב) קרוב לסופו: ואור"ת תכשיטי כלי מתכות שפיר מיקרו בגדים כדכתיב בבגדי כהונה אלה הבגדים אשר יעשו וחשוב ציץ. וראה הערה הבאה.

(21) כבראב"ע (כת, ד. תשא לד, ו. ושם: כי שבעה הם בגדי כהונה). בחי (כת, ד. לו). בעה"ט וכלי יקר שם. ולהעיר ממגדל עוז (הל' נזירות פ"ז ה"ח) בסופו שהקשה על ר"ת (שבהערה הקודמת): ועיקר קרא דואלה הבגדים לאו בציץ דוקא מיירי ולא אמני בהדיהו. ע"ש.

(22) ולהעיר מלשון רש"י שבת שם ד"ה מצין „שהוא דבר מועט ומנאו עם תכשיטי כהן".

(16) ראב"ע, רשב"ם, חזקוני, בחיי, בעל הטורים, מושב זקנים, כלי יקר, אה"ת. ועוד.

(17) בנוגע המכנסיים אינה קושיא (גמורה) בפשט"מ, כי כמה ענינים בפשט"מ שאין רש"י מתרץ בתחלת הענין כי סומך הוא שיפרשנו בהמשך וסיום הענין. וכאשר לומדים המשך הפרשה ע"ד המכנסים (פרשתנו כת, מב) – מובן הטעם שלא נמנו המכנסים בתחלה, כי הם אינם במאֶלֶה הבגדים אשר יעשו" – שהם „לכבוד ולתפארת" (ראה לקמן בפנים), כ"א אך „לכבוד בשר ערוה"

[ונזכר רק אחר (פסוק מא) שמדובר לא רק ע"ד פרטי עשיית הבגדים, כ"א גם בנוגע לבישולם כו' – והלבשת .. ומשחת אותם ומלאת את ידם וקדשת אותם וכהנו ל"י" (ראה בארוכה במפרשים שבהערה הקודמת).]

אבל בנוגע לציץ, יוקשה כפנים.

(18) כת, ב.

אויף דעם איז רש"י מחדש בפרשתנו „ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רחבו כרוחב גב איש כמין סינר שקורין פורציניט שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים כך מעשהו כו”:

כאָטש רש"י ברענגט ראיות פון פסוקים כנ"ל, זיינען עס אָבער ראיות בלויז אויף באַווייזן (כלשון רש"י) „שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד והחשב שם לבד”, אַז „האפוד שם תכשיט לבדו”³⁰ —

מען ווייס אָבער ניט פון די אַלע ראיות וואָס פאַר אַ תכשיט דער אפוד איז, און פון פשטות הכתובים וואָס דער חושן ואפוד קומען אַלעמאַל צוזאַמען און זיינען קשור זה בזה, וואָלט מען געקענט לערנען אַז דאָס איז (נאָך) אַ תכשיט כנגד אַ מקום מסוים בגוף³¹, פונקט אַזוי ווי דער חושן איז „תכשיט כנגד הלב”;

אויף דעם זאָגט רש"י „ולבי אומר לי³² שהוא חגור לו מאחוריו כמין סינר .. שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים”, דאָס איז אַ תכשיט ניט (נאָך) כנגד אַ מקום מסוים בגוף, נאָר אַ תכשיט (לנוי ויופי) וואָס דינט אַלס לבוש ממשי³³, „כמין סינר”

ולתפארת שיתפארו בהם כי אין אחד מישראל שילבש כאלה. וראה רמב"ן שם „כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן”.

(30) ולהעיר מפרש"י שם כח, ח ד"ה וחשב אפודתו. שם כט, ה.

(31) להעיר מסידור רס"ג סדר העבודה ליוה"כ (ע' רעא) „ונתלבש בו מלב ועד טבור”.

(32) ראה בפי' רבינו מיוחס (הובא בתו"ש שבהערה 1) ורבי שלמה פי' סינר וחגורה ולא ידעתי מנין הבין זה. ועוד שאין סדר המקראות שלמטה מתיישב ע"פ פירושו באפוד.

(33) ראה גו"א לפרש"י תרומה שם בסופו: והאפוד לא הי' תכשיט אלא לבוש .. אבל בחושן שהוא תכשיט שייך כו'.

איז אַן עיקר אין דעם סוג, ווייל²³ אין אים איז דער ענין פון „תכשיט” מער ווי אין אַלע אַנדערע בגדי כהונה.

ד. עפ"ז יש לומר, אַז דאָס איז איינע פון די טעמים לפרש"י²⁴ אויף „חושן — תכשיט כנגד הלב”, ווייל דערמיט איז מוסבר פאַרוואָס די תורה רעכנט דאָ ניט ציין, אעפ"ז חושן זאָגט דאָ תורה:

דער חושן, כאָטש ער איז אַ „תכשיט”, איז ער אָבער „כנגד הלב”²⁴, וואָס איז אַ מקום וואו מענטשן טוען אַן בגדים, דעריבער ווערט ער נכלל בפשטות אין „ואלה הבגדים”²⁵, משא"כ דער ציץ, וואָס מקומו איז (א) „(ושמת אותו) על פתיל תכלת והי' על המצנפת גו”²⁶, (ב) „והי' על מצח אהרן”²⁷ — וואָס איז ניט קיין אָרט פון בגדים, איז עס דער פסוק דאָ ניט כולל.

ובהמשך לזה שטעלט זיך רש"י אויף „ואפוד”, ובהקדם: רש"י האָט שוין פריער אין פ' תרומה²⁸ געבראַכט אַז „חושן ואפוד מפורשים בואתה תצוה והם מיני תכשיט”. וואָס אַזוי איז פאַר-שטאַנדיק פון פשטות הכתובים בפרשתנו, אַז סיי חושן און סיי אפוד, זיינען ניט קיין לבושים רגילים וואָס מענטשן טראָגן²⁹, זיי זיינען תכשיטים לנוי ויופי — לכבוד ולתפארת.

(23) וכמובן גם בפשטות הכתובים דרך הציץ הי' מזהב לבד, משא"כ שאר בגדי כהונה. ולהעיר גם מרמב"ן כאן: והציץ נור המלכים הוא. ובראב"ע לקמן כח, לו „והשרים הגדולים כו”.

(24) ראה פרש"י שמות ד, יד בסופו. ראב"ע שבהערה הבאה.

(25) להעיר גם מראב"ע פרשתנו כט, ה.

(26) פרשתנו כח, לו. ועפ"ז י"ל דהוה כגדר תכשיט על בגד.

(27) שם, לח.

(28) כח, ז.

(29) ראה ראב"ע פרשתנו כח, ב: לכבוד

(ב) „כשרוכבות על הסוסים” – וואָס דעמאָלט טראָגן שרות מערער לבושים (אַלס צניעות יתירה) – והפכו באַ תכשיטים, וואָס (עיקר) זמנם איז בעת וכדי להראות העמים והשרים³⁷ וכו'.

עד"ז איז מובן לגבי דעם כהן גדול, אַז דאָס איז ניט סתם נאָך אַ תכשיט וואָס ער טוט אָן, נאָר אַ תכשיט וואָס איז אין סוג של לבוש און דאָס איז אַלס אַ צניעות יתירה באַ דעם כהן גדול [עד"ז ווי שוין געלערנט פריער³⁸ „ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליי”, אַז מצד דער קדושה פון אבני המזבח האָט מען ניט געטראָט אַרויפגיין במעלות כאָטש אַלע כהנים האָבן געטראָגן מכנסים. עד"ז מובן בנוגע לכה"ג אַז צוליב זיין קדושה יתירה האָט באַ אים געדאָרפט זיין צניעות יתירה]³⁹.

ו. לדעת הרמב"ם אָבער זיינען די ד' בגדי זהב של כה"ג בעיקרם (ניט אַזוי

המלך הבתולות מעילים” – ובמילא מובן בנוגע למעיל (שבפסוק זה; בד"ה תשכן (בנוגע לכתונת) „עשוי משבצות לנוי והמשבצות הם כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושב . . אבנים טובות כו'” בנוגע למצנפת „כמין כיפת כובע”, ולא סתם כובע שמונח על הראש (ואבנט הוא חגורה על הכתונת – וא"כ הוי פרט מה „כבוד ותפארת” של הכתונת). וראה בארוכה רמב"ן שם, ב. וי"ל שבכתונת וכובע שהם גם ככהן הדייט, מדגיש רש"י רק זה שהם נעשו באופן מיוחד. משא"כ בבגדי כה"ג שהם בגדים מיוחדים מדגיש רש"י שהם בגדי מלכות ומצד זה הם „לכבוד ולתפארת”. (37) ע"ד מג"א א, יא.

(38) ס"פ יתרו. וראה פרש"י שם. ובארוכה לקו"ש חכ"א ע' 119 ואילך.

(39) וי"ל שהוא שמוסף רש"י בסיום פירושו „ועוד אומר לי לבי שיש רא"י שהוא מין לבוש כו'”, והיינו שהוא לא רק כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים, שלפ"ז הרי זה בעיקר חגורה הקרוב לתכשיט, אלא שזה „מין לבוש” ממש. וראה חזקוני כאן כה, ו.

– ווייל לדעת רש"י – בפשוטו של מקרא ווען די תורה זאָגט „ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת . . ואלה הבגדים אשר יעשו” (און איז דער- נאָך משמט דעם ציץ), דאָרף מען לער- נען, אַז דאָס זיינען (בעיקרם) „בגדים” – לבושים, נאָר די בגדים זיינען באופן ובצורה וואָס איז לכבוד ולתפארת, ענל' ווי תכשיטים. און דערפאַר, איז בנוגע יעדן בגד פון די בגדי כהונה – קלייבט רש"י אויס ומדגיש בלשונו צו לערנען אַז כל אחד מהם איז אַ לבוש.

ועד"ז בנוגע דעם חושן – וועמען ער רופט אָן „תכשיט”, איז רש"י מפרש כנ"ל, אַז אפ"כ האָט ער אַ שייכות צום גדר פון בגדים³⁴ – „תכשיט כנגד הלב”.

ה. ע"פ זה איז אויך מובן וואָס רש"י דאָרף צולייגן „שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים”. דלכאורה: וואָס גיט עס צו אין דער הסברה פון דעם אפוד – וויבאלד אַז ער זאָגט שוין „כמין סינר” און דעם „לע"ז” „שקורין פורצינ"ט”, פאַרשטייט מען שוין ממילא וואָס דאָס איז³⁵.

נאָר דערמיט מאַכט רש"י קלאָר דעם גדר און דעם טעם הלבוש:

(א) „שחוגרות השרות” – דאָס איז אַ לבוש מיוחד של גדלות (ניט אַ לבוש וואָס סתם מענטשן טראָגן) ובמילא איז דאָס אַ בגד וועלכער איז „לכבוד ולתפארת”, ובהמשך צום „חושן” אַ בגד של מלכות³⁶.

(34) ראה לקמן הערה 44.

(35) – אבל בדפוס שני דרש"י כאן „שחוגרות הנשים”, וכמו שהוא (בשאר הדפוסים וכת"י) לקמן כה, ו (ועד"ז שם, ז), „סינר של נשים”.

(36) ויש לומר שגם בשאר הבגדים מדגיש רש"י בפירושו כאן (כה, ד) שהם בגדים מיוחדים כו': בסד"ה ואפוד מביא הכתוב „כי כן תלבשנה בנות

קען דאָ דער רמב"ם ניט זאָגן „ויראה לי" וכיו"ב, דאָס איז פאַרשטאַנדיק פון פשטות הכתובים.

ז. ע"פ הנ"ל איז אויך מובן דער שינוי צווישן רש"י מיטן רמב"ם אין דער מדת ולבוש האפוד:

לדעת רש"י, וויבאלד אַז דאָס איז (בעיקר) אַ לבוש און צוליב צניעות יתירה פון דעם כה"ג, לערנט רש"י אַז ער (א) פאָנגט זיך אָן ממתניו למטה מאציליו, ניט למעלה מזה, וואָס דאָרטן איז ניט שייך צניעות (יתירה מאחוריו). (ב) ס'איז „מגיע עד עקביו", צוליב צניעות, (ג) ס'איז „כמדת רוחב גבו של אדם ויותר", „נקפל הסינר לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן", וואָס ברענגט אַרויס נאָכמער ווי דאָס איז אַ „לבוש" אויף דעם כהן.

לדעת הרמב"ם בספר היד, אַז דאָס איז (בעיקר) אַ „תכשיט", איז ניטאָ קיין טעם לַפְּתוּחַ די פרטים הנ"ל (ובפרט – בפשוטו של מקרא), אַז ס'איז געווען „עד עקביו" און גרעסער פון גבו של אדם, נאָר ער זאָגט „רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים"⁴⁵.

און דאָס וואָס דער רמב"ם לערנט אַז „ואורכו מכנגד אצילי הידים" ניט למטה מאציליו (ווי לדעת רש"י), ווייל לדעת הרמב"ם איז דער אפוד וחושן ניט קיין (לגמרי) צוויי באַזונדערע תכשיטים, נאָר זיי שטעלן צוזאַמען איין תכשיט שלם;

כשם ווי דאָס איז אין דעם שימוש פון חושן ואפוד, אַז דאָס וואָס מ'איז שוואל באורים ותומים און דער כהן ענטפערט

אין דעם גדר פון „בגדים", נאָר בגדר „תכשיטים"⁴⁶, וכמובן פון די כתובים, אַז דער ציץ חושן אפוד ומעיל זיינען ניט קיין בגדים רגילים. וואָס דערפאַר, ווען דער רמב"ם⁴⁷ איז מפרש דעם אופן עשיית בגדי כה"ג, פאָנגט ער אָן מיט ציץ, ווייל עיקרם של בגדי כה"ג אַלס „כבוד ולתפארת" איז אין דעם וואָס זיי זיינען מיוחדים אַלס תכשיטים – און דאָס איז לכל לראש געווען (כנ"ל סוס"ג)⁴² באַ דעם ציץ⁴³.

ועד"ז לערנט דער רמב"ם בנוגע דעם אפוד, ווי ס'איז פאַרשטאַנדיק פון תוכן הכתובים, אַז ער איז אין אַ גדר פון אַ תכשיט מיוחד, ע"ד ובהמשך צו דעם חושן וואָס איז געווען אַ תכשיט מיוחד⁴⁴

40) ועיין לשון הרמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ד ובסהמ"צ מ"ע לג.

41) פ"ט מהל' כלי המקדש.

42) ולפ"ז נמצא דבפ"ח ה"ב שם דכתב „מעיל ואפוד וחושן וציץ" כתבם בסדר חשיבותם תכשיטים מלמטה למעלה. ואולי כי שם בא בהמשך לבגדי כהן הדייט.

43) וזה שבפסוק כח, ד אינו מזכיר הציץ, י"ל דהרמב"ם ס"ל כתירוץ המושב זקנים או ע"ד תי' האוה"ח „לצד מעלתו כו"ו" שם. ועצ"ע.

44) בתוד"ה ואינה (שבת נז, סע"ב) – מפ' הערוך בפ' „איסטמא" שבגמרא שם (ג' דברים נאמרו באיסטמא אין בה משום כלאים ואינה מטמאה בנגעים כו"ו) „חתיכה של בגד מוזהב וקבועין בה אבנים טובות ומרגליות ולפ"ז ניחא דמטמא במת ושרצים כשאר תכשיט אבל בנגעים לא שאין הבגד עיקר כ"א הזהב ואבנים טובות ומהאי טעמא נמי אין בה משום כלאים" –

ועפ"ז יש לומר לכאורה, שוהו הנפק"מ בין דעת רש"י והרמב"ם (הנ"ל בפנים) בנוגע לחושן (עכ"פ), אם הוי גדר בגד, או רק תכשיט – אם יש בה משום כלאים ומטמאה בנגעים או לא (וראה גם צפע"ג להל' כלאים פ"י ה"ב (יד, ב)). ועפ"ז יומתק מה שהשמיטו הרמב"ם בסוף הל' כלאים – ראה ראב"ד שם (וראה רדב"ז שם). אבל ראה כס"מ שם דגם לדעת הרמב"ם יש בחושן ואפוד משום כלאים. וראה בעל המאור ור"ן לביצה יד, ב. בחיי פרשתנו כח, ו. ואכ"מ.

45) משא"כ הכתונת י"ל דלדעת הרמב"ם הוי (בעיקר בגדר) לבוש, ובוה כתב (שם פ"ח הי"ז) „אורך הכתונת עד למעלה מן העקב".

והחושן וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן.

פון לשון הרמב"ם איז משמע, אַז די חגירה בחשב האפוד איז געטאָן געוואָרן נאָך דעם אָנטאָן פון דעם חושן.

בהכתובים איז אין דעם דאָ אַ שינוי: אין דעם אָנזאָג בפרשתנו⁵² שטייט דער סדר ההלבשה, ואת האפוד ואת החושן (און דערנאָך) ואפדת לו בחשב האפוד, אין פ' צו⁵³, אין דעם סדר ההלבשה בפועל, שטייט, ויתן עליו את האפוד ויחגור אותו בחשב האפוד ויאפד לו בו, און ערשט דערנאָך שטייט, וישם עליו את החושן.

שטעלט זיך דער רמב"ן⁵⁴: והקדים בכאן ויחגור אותו בחשב האפוד קודם שישים עליו החושן. כי משה ידע בדרך הלבשה כי לעולם הבגדים תיכף ללבישת הבגד יחגור אותו בחגורה העשויה לו, באבנט תיכף לכתונת, ובחשב תיכף לאפוד ואין ראוי שתהי' לבישת האפוד בהפסקות, אבל שם נאמר ואת האפוד ואת החושן ואפדת לו בחשב האפוד, לפי שקצר שם בענין החושן כו'.

פון רמב"ם איז אָבער מובן, כנ"ל, אַז די חגירה בחשב האפוד איז געווען לאחר לבישת החושן⁵⁵.

וע"פ הנ"ל יש לומר⁵⁶, אַז דער רמב"ן גייט בשיטת רש"י, אַז דער חושן ואפוד זיינען צוויי באַזונדערע גדרים אין בגדי כהן גדול. און דעריבער האַלט דער רמב"ן, אַז פריער פאַרבינדט מען דעם אפוד ויחגור אותו בחשב האפוד, אַלס גמר פון לבישת האפוד, און דערנאָך, וישם עליו את החושן.

ברוח הקודש, איז דאָס ניט נאָר אין דעם חושן נאָר אויך אין דעם אפוד, וכלשון הרמב"ם⁴⁶, "מעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקדש",

עד"ז איז אין גדר התכשיט שבהם, אַז זיי ביידע שטעלן צוזאַמען איין שלי-מות'דיקן תכשיט⁴⁷.

און דעריבער האַלט דער רמב"ם אַז דער אפוד דאַרף זיך אָנהויבן ניט למטה מאצילי ידי, נאָכדעם ווי עס ענדיקט זיך דער חושן (ווי לדעת רש"י), נאָר, מכנגד אצילי הידים, אין דעם אָרט⁴⁸ וואו ס'געפינט זיך דער חושן.

ומדויק בלשון הרמב"ם⁴⁹, און אין זיין מדגיש זיין קשר האפוד והחושן, נמצא כשלושב האפוד עם החושן יהי' החושן על לבו בשוה והאפוד מאחריו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן, דאָס איז איין תכשיט ולבוש שלם וואָס ווערט צוזאמענגעשטעלט פון דעם חושן וואָס איז מלפניו, על לבו, און פון דעם "אפוד" וואָס איז, מאחריו⁵⁰.

ח. ע"פ הנ"ל יש לבאר כמה פרטי דינים אין רמב"ם:

אין דעם סדר לבישת הבגדים זאָגט דער רמב"ם⁵¹: כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל ועל המעיל האפוד

(46) שם ספ"י.

(47) להעיר מבחי' פרשתנו כה, ו: והאפוד הוא עיקר הבגד וע"כ הקדימה הפרשה כו'. וראה רמב"ן תרומה כה, ז בסופו. ועד"ז בתוד"ה ואבני מלואים (ע"ז כד, א) בנוגע לאבני החושן, כיון שחשן מחובר לאפוד קרי אפוד.

(48) ראה גם חינוך מצוה ק' (בתחלתה).

(49) שם פ"ט הי"א.

(50) ביאור חושן ואפוד ושייכותם זל"ז וכו' ע"ד החסידות — ראה ת"ח שמות (תקי, א. תקיז, ב ואילך). אוה"ת פרשתנו (ע' א'תרמב ואילך. ס"ע א'תרסג ואילך). ועוד.

(51) שם פ"י ה"ג.

(52) כט, ה.

(53) ת, ז"ת.

(54) בפ"י עה"ת צו שם.

(55) ראה מלבי"ם צו שם.

(56) ראה פנים יפות צו שם.

זאך וואָס אַ איד זעט אָדער הערט איז דאָס אַ הוראה בעבודת האדם לקונו.

און ס'איז דאָך מובן בפשטות: וויי־באלד אַז „כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"⁶¹, און דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט געפירט אַז דער איד זאָל זען די מאורע אין וועלט, איז מובן אַז דאָס איז ניט לבטלה ח"ו, נאָר צוליב אַ תכלית, וואָס דער תכלית בריאת האדם איז דאָך דאָס וואָס „אני נבראתי לשמש את קוני"⁶².

לערנט דאָ רש"י אַז אָט דער ענין איז נוגע ניט נאָר צו אַ כהן גדול, אָדער אָפילו נאָר צו אַ גדול בשנים, נאָר דאָס דאָרף מען לערנען און אַיילנערנען (אויך) אין אַ בן חמש למקרא:

עס איז יודע דער סיפור וואָס מלמדים דערציילן קינדער אין חדר לערנענדיק דעם פרש"י בנוגע דעם אפוד „כמין סינר .. שחוגרות השרות כשוככות על הסוסים", אע"פ וואָס רוב רובם פון די תלמידים (ובפרט — בני חמש למקרא) האָבן עס קיינמאל ניט געזען

אַז אַמאל האָט רש"י גייענדיק אין גאָס געזען ווי אַ שרה איז רוכבת על הסוס אָנגעטאָן אין אַ סינר, און רש"י האָט זיך זייער מצטער געווען פון דעם, פאָרוואָס מ'האָט אים באַוויזן אַזאַ זאָך מלמעלה.

דערנאָך, שרייבנדיק פירושו על התורה במעשה האפוד, נתייבשה דעתו — (ער האָט דערפון געלערנט אַ הוראה בעבודתו לקונו (ע"י פי' עה"ת) — אַ ביאור במעשה האפוד

משא"כ לדעת הרמב"ם, אע"פ וואָס חושן ואפוד זיינען צוויי בגדים אין דעם חשבון של שמונה בגדי כהונה, זיינען זיי אָבער צוזאַמען איין גדר לבוש — תכשיט⁵⁷

— והרמב"ם לשיטתו פריער⁵⁸, אַז דער חושן ואפוד דאַרפן זיין דבוקים זה לזה, „ולא יזח החושן מעל האפוד, וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורו דרך קלקול לוקה", דאָס איז ניט נאָר בשעת העבודה, ווי אָנדערע האַלטן⁵⁹, נאָר אפילו שלא בשעת העבודה, וואָרום דאָס איז אַ דין אין דעם גוף הבגד, אַז דער חושן ואפוד דאַרפן זיין דבוקים זה בזה, און ניט אָפגעטיילט —

האַלט דער רמב"ם אַז דאָס איז איין הלבשה „ועל המעיל (טוט מען אָן) האפוד והחושן" (איין לבוש), און דער־נאָך „וחוגר בחשב האפוד", וואָס דאָס איז דער גמר ניט נאָר פון הלבשת האפוד נאָר אויך פון דער הלבשת חושן.

ט. פון דעם פירוש רש"י נעמט מען אַרויס אַ הוראה נפלאה אין עבודת ה':

ס'איז ידועה⁶⁰ תורת הבעש"ט אַז יעדע

(57) להעיר מתפילין (של יד ותשרי) — שהן שתיים בכמה ענינים (טושו"ע ודאדה"ז אר"ח ר"ס כו. שו"ע אדה"ז שם סכ"ה ס"ג) וגם אחד (ראה שו"ע אדה"ז שם סכ"ב). וראה לקו"ש ח"ט ע' 49 ואילך. אנציקלופדי תלמודית ערך הנחת תפלין סעיף א. וש"נ.

ולהעיר דתש"י ותשרי הן דוגמת אפוד וחושן (אוה"פ פרשתנו ס"ע א'תרעג ואילך).

(58) שם פ"ט ה"י — ראה פנים יפות שם.

(59) חינוך מצוה ק. סמ"ג ל"ת רצט. וראה יראים (השלם) סי' שיו. ועוד.

(60) כתר שם טוב קה"ת) בהוספות סי' כזו־

קכט (וראה גם סי' קכו) ובהערות שם.

(*) בוח"ב (רל, סע"א ואילך) — הובא באוה"ת שם ע' א'תורפ. ובכ"מ דחושן ואפוד הו"ע תפילין וקשרא תפילין. ואכ"מ.

(61) שבת עז, ב.

(62) משנה קידושין בסופה.

שורה בעיקר (ניט במוח, נאָר) בלב⁶⁴, און אויף דער בחינת יחידה איז ניט שייך קיין העלם והסתרה⁶⁵, פון קיין שום ענין בעולם, אפילו ניט פון דברים וואָס זיינען (לכאורה), ניט ע"פ תורה,

ואדרבה: דער כח להפך (אויך) זדונות לזכיות קומט מצד בחינת יחידה שבנפש שבלב,

און דעריבער איז דוקא מצד בחי' "לבי" פאַרשטייט מען און מען טוט בפועל און מען דערוועט אַז אויך דאָס וואָס מ'האָט געזען שלא ברצונו, היפך רצונו – אַ שרה רוכבת על הסוס, מוז און דאַרף ער זיך מצטער⁶⁶ זיין אויף דעם – ביז אַז ער וועט (אויך) פון אַ ראי' בעלמא (ובעל כרחו) קומען⁶⁷ – כיתרון האור מן החושך⁶⁸ – צו יתרון בקודש, ביז וע"ד בנדו"ד – עס קומט צו אַ פירוש אין מעשה האפוד⁶⁹ – מבגדי כהן גדול ש"עושים" לו עי"ז "כבוד ותפארת".

(משיחות) (מוצאי) ש"פ תצוה תשל"ז, תשל"ט)

64) ראה המשך תער"ב ח"א פל"ה. שערי אורה ד"ה וקבל פי"ז. ועוד.

65) ראה גם תניא פי"ט.

66) תחלה – סור מרע ואח"כ וע"ט – פי' בטוב (תורה).

67) להעיר ממאמרי אדה"ז – פרשיות ח"א ס"ע רז.

68) קהלת ב, יג.

69) להעיר מתורת הה"מ (אור המאיר, הובא ונתבאר באוה"ת ויצא (כרך ה) תתסט, א ואילך) בזה שלבן רדף אחר יעקב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 151. ע' 260 ואילך.

איז דאָס אויך אַ הסברה פאַרוואָס מען האָט אים דאָס באַוויזן בכדי צו פאַרשטיין בעסער מעשה האפוד – פון דעם האָט ער אַרויסגענומען, אַז ס'איז ניט (נאָר) אַ תכשיט (ווי ס'איז משמע לכא' פון תוכן הכתובים) נאָר ס'איז בגדר לבוש, וכנ"ל בארוכה.

און דאָס אויך לערנט רש"י מיט אַ בן חמש למקרא, אַז יעדע זאך וואָס אַ איד הערט אָדער זעט (בדוגמת – זען שרות רוכבות על הסוסים) איז דאָס נאָר צוליב זיין לימוד התורה וקיום המצות.

יוד. ועפ"י יש לבאר (בפנימיות הענינים) דעם דיוק לשון רש"י "ולבי אומר לי... ועוד אומר לי לבי" – ניט ווי לשון רש"י (כמה פעמים בפירושו און אויך בפסוק זה) "ואני אומר" וכיו"ב:

דער ענין הנ"ל וואָס רש"י האָט געזען איז דאָך ניט גלייך צו אַלע ענינים שבעולם וואָס אַ איד זעט אָדער הערט דברי היתר, רשות, וואָס ער דאַרף אַרויסנעמען אַ הוראה בעבודת ה', נאָר דאָס איז אַ זאך וואָס אַ איד דאַרף זיך אָפהאַלטן פון צו זען (און ווי די גמרא⁶³ זאָגט אַז – באשה קראו מושב ניט מרכב),

איז דער כח אַז אויך פון אַזא מאורע זאָל צוקומען אין עבודת ה', און נאָכמער – דאָס זאָל מוסיף זיין אין הבנת והשגת התורה, איז פאַרבונדן מיט "לב",

יחידה שבנפש (די נקודת היהדות וואָס איז דאָ ביי יעדער אידן בשוה) איז

63) פסחים ג, א.

